

על היתרונות של המרעה הזרוע

הישגים:

קראנו ב"השדה" על ההישג הנאה של "נירים", אשר הגיע בשנת בצורת לתנובה שנתית ממוצעת של 4900 ק"ג חלב הודות לניצול יעיל של מרעה טבעי ושלפים. נביא כאן דוגמה נוספת ממשק המקיים את עדרו על המרעה בלבד (ללא הגשת מספוא ירוק באבוס), והפעם — מצפון הארץ. משק "החושלים" (עמיעד) שוכן במדבר הלבה השומם המשתרע בקרבת הירדן, על הגבול שבין הגליל העליון והגליל התחתון. עדר הבקר עודנו קטן, אבל נאה ובריא במר"א. מזינים את הבקר במרעה טבעי בימות החורף ובמרעה הזרוע בעונת הקיץ. שטחי המרעה הזרוע קרובים למשק והבהמות רועות בהם בלילות. התנובה הממוצעת — 4400 ליטר חלב לפרה לשנה. מאביסים גם תחמיץ ושחת, אבל אין מגישים מספוא ירוק קצור כל עיקר.

זה לעומת זה

יש משק בצפון הארץ, השרוי בתנאי אקלים קשה, המקיים זה שנים רבות עדר בקר בעל תנובה ממוצעת הנעה בין 4400—4700 ק"ג חלב. גם ישוב זה — פגעה בו מארת הפיר לוג, וממילא יצא שהעדר נתחלק בין שני הפלגים. מיון והערכת טיב הפרות בוצעו בקפדנות ואפשר להניח ששני העדרים ה"חדשים" היו שווים בכושר ההנבה וכדומה. גם שטחי המרעה הזרוע חולקו, ויצא שפלג אחד המשיך לקיים את המרעה ועדרו נהנה הימנו והפלג השני — הזניחו לפי שעה. ניתן לנו, במקרה זה, לערוך מעין השוואה בין שני העדרים שלמעשה לא היה קיים ביניהם כל הבדל, פרט לענין השימוש במרעה. כעבור שנה לקיום הנפרד התבלט ההפרש בתנובה לטובת המשק הרועה, שהתבטא במאות ליטרים לפ"ר ולשנה. למען הדיוק עלי לציין שהמשק

שהמשיך לטפל גם במרעה חלב את פרותיו בידיים והמשק השני חלב באופן חלקי במכונות. ועוד דוגמה: באחד המשקים האספקה ברפת היתה לקויה במשך שנתיים ימים והתור צאות לא אחרו לבוא: התנובה פחתה ב־10%, אחוז ההתעברות גם הוא ירד, המצב הגופני של הבהמות נתדלדל וכנראה שגם מחלות שניוניות (סקנדריות) התרבו מחמת המצב הרע בתזונה. והנה התאזרה הנהלת המשק והגשימה שיפורים בטיפול ובהזנה ובאופן מיוחד הופנתה תשומת־הלב לטיפול בחלקות המרעה. הוטל על עובד קבוע להשקות בזמן (השקאה אחת או שתיים בהפסקה שבין רעיה לרעיה), ביעור עשבי בר, פיזור הגללים וכדור מה. והתוצאה היתה: יציאה למרעה עם עדר בן 150 גלגלות למשך 5—6 שעות במקום 3 שעות (כפי שהיה נהוג קודם לכן); הבהמות אכלו בתיאבון עשבים רעננים וטעימים ולא נאלצו לגנוס בצמחים שהבשילו יתר על המידה ובלתי טעימים וההשפעה לטובה התבטאה בעלייה בתנובה כדי 100 ליטר לפרה; וההמלכות, שכה חרדו להן מקודם, היו שוב נורמליות, ללא "סיבוכים" שהיו שכיחים במשך השנתיים לפני כן. אין בדעתי להסיק ממקרה זה מסקנות נמהרות, אולם יש להניח שהמרעה הועיל לא במעט לתיקון המצב.

המרעה מבחינתו הכלכלית

אגע בקיצור גם בשאלה זו. באחד המשקים נערכה השוואה של מחירי האספקה כיום, ואביא כאן מספרים אחדים.

המחיר ליחידת מזון אחת בפרוטות היה:

במספוא ירוק קצור	210
בתחמיץ	200
בסלק	240
בשחת בקיה	210
במזון מרוכז	180
במרעה הזרוע	89

שועות להם בשעת הרעיה, ייאכלו לאט לאט כשיקצרום, יאספום ויניחום ליד גדרות החצר. מן הראוי היה לנסות ולהחמיץ עשב רודוס מגודל זה ויתכן שתימצא דרך לניצולו היעיל. משהו על הגידור

לדעתי, גידור המרעה טרם מצא את פת רוגו המלא והמתאים ביותר. התיל הדוקרני פוצע קשה את העטינים; הגדר החשמלית גם היא לא מפיקה את רצון הבוקרים — ביחוד כשמדובר ברעיית בני-בקר: הם לומדים מהר להתגבר על מכשול זה ועוברים מתחת לתיל המחושמל מחלקה אחת לשניה. סבורני שכדאי לנסות את הגדר החיה, לפחות בתור גדר חי-צונית הגובלת את שטח המרעה מדרך קבועה ומרכזית. בצרפת קיימות שדרות שיטה שנשתלו עוד בימי הביניים, כששוד של בקר היה מעין ספורט חביב על האבירים בימים ההם.

שמואל גזית

שעריהגולן

אין להרבות בחקירות; ידוע לכולנו היוקר של עבודת-ידיים, מחירי הדלק הגבוהים, חלקי חילוף למכונות השונות וכו'. עומס ההוצאות האלה נופל בעיקר על המספוא העונתי שמן ההכרח לקצור אותו, להובילו, לחלקו וכו'; ולעומת זה במרעה מצטמצמות כל ההוצאות מסוג זה עד למינימום.

הנסמוך על המרעה בלבד?

לעוסקים במרעה ידועות למדי התגודות העונתיות ביבולים של מספוא זה ובתחשב עם השטחים המצומצמים שהוקצו לכל ראש בקר הרי יובן מאליו שיש הכרח להוסיף מספוא גם מהסוגים האחרים, כגון: שחת, תחמיץ, גבעולי תירס קצוצים ולפעמים אף קש דגנים. אפשר להשתמש גם בשאריות המרעה שקוצרים מדי פעם כתוספת בתקופת השפל במרעה הירוק. אזכיר, אגב, שאף גבעולי הרודוס הפורחים, שאין הבהמות

החלב — תרופה למחלות וירוס?

במכון לחקר גידולי הגן שבאנגליה גילו שהחלב הוא יעיל מאד כחומר ריסוס נגד מחלת המוזאיקה בעגבניות שגודלו בחממות. בשנים האחרונות היו נפגעים כ-90% של שיחי העגבניות שגודלו במכון הנ"ל; בשנת 1954 ריססו את הצמחים בתמיסת חלב בת 10% בהפסקות של 10 ימים והנגיעות ירדה עד ל-5%. לא נמצא עד עכשיו ההסבר לתופעה זו ואין יודעים למה זה החלב עומד בפני פורענות זו במקום שחומרי הדברה החריפים ביותר לא יכלו לעמד בו. לידתה של תגלית זו היתה בדרך אמפירית, כתוצאה של עובדות ובחינות מעשיות, ולא לפי שיטת הדדוקציה. אחד החוקרים שבתחנת רוטמסטיד שם לב לעובדה שהתפשטות המחלה היתה מוגבלת יותר כשידי העובדים בחממות וכלי העבודה שלהם היו מורטבים בחלב או במי-גבינה; החוקרים שבמכון לגידולי הגן החליטו, על יסוד רמז זה, לבדוק את האפשרות של ניצול החלב כחומר ריסוס לצמחים.

מתעוררות בעיות מענינות למדי: היתברר בהמשך החקירות שאחד המרכיבים של החלב — הוא הלוחם בוירוס? אם נכון הדבר — הרי יתכן שחומר הדברה מרוכז יותר, מאשר החלב בכללותו, יופק כמוצר-לוואי בחרושת החלב ואולי יראו הגננים את החלב הגלמי כמו שהוא זול ונוח יותר? ועוד דבר: שמה יש בכוחו של החלב להדביר גם מחלות-וירוס אחרות? למעשה, הרי המצב בחזית זו של המלחמה בוירוסים הוא עד עכשיו ללא הכרעה, ומחלות מסוג זה מתרבות והולכות. בבואנו להשוות את מחירי המרכיבים הפעילים שבחומרי הדברה השונים הנפוצים בשוק למחירי החלב, יתכן ונגיע למסקנה שאין החלב כה יקר, כפי שאפשר היה לשער; ואם יצליחו להשתמש בחלב כחומר הדברה גם בשדה (לא רק בחממות), הרי ייהפך הדבר לנצחון והצלחה רבה גם מבחינה כלכלית. היש להעלות על הדעת שחלבון החלב הנו החומר המגין בפני הווירוסים? מניחים שמחלות וירוס שונות כרוכות בהפרעות התפרקות של החלבונים, וניתן אולי לשער, שחלבון החלב, הנצמד לעלווה, מסלק או "מתקן" את ההשפעה ההרסנית של המחלה על חלבון הצמחים. ואם תתאמת השערה זו — היעילו גם חומרי-הדברה חלבונים אחרים?